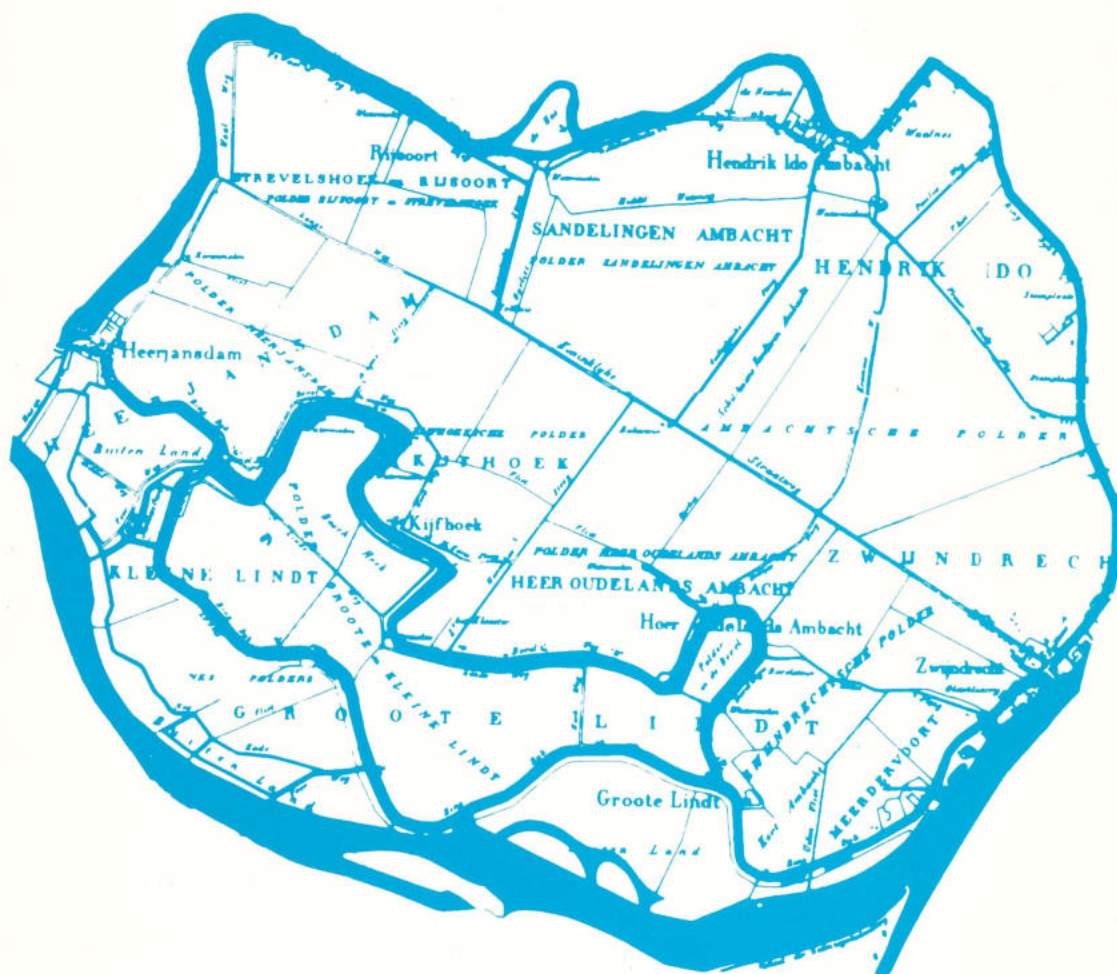

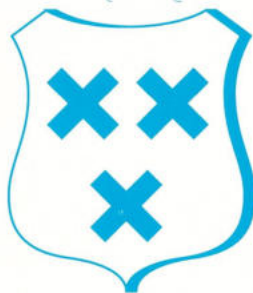
Swindrecht Were

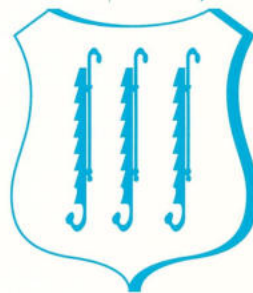
Heerjansdam

Hendrik Ido Ambacht

Zwijndrecht

Uitgave van: Historisch Genootschap, Hendrik Ido Ambacht
Historische Vereniging, Zwijndrecht
Jaargang 13 nr. 2
oktober 1999

Swindrecht Were

INHOUD

De geschiedenis van Ido's Mannenkoor	blz. 2
Een wensdroom vervuld	blz. 19
De Bootjessteeg	blz. 23
H.I. Ambacht, Zwijndrecht, Groote Lindt en Heerjansdam	blz. 28
Het een en ander over kerfstokken	blz. 33
Gezicht op Dordrecht bij ijsgang	blz. 35
Colofon	blz. 36

DE GESCHIEDENIS VAN

Ido's Mannenkoor

1945 t/m 1999

5 mei 1945: Duitsland CAPITULEERT! Door de leden werd erop aangedrongen zo spoedig mogelijk weer te beginnen, maar dat ging niet, omdat de heer Nocken, die de Duitse nationaliteit bezat, was gearresteerd. Op 18 mei 1945 kwamen 41 leden bijeen om te stemmen over de aanstelling van een tijdelijke dirigent. Hierbij behaalde de heer Noorlander de meeste stemmen en nadat hij was aangezocht nam hij die benoeming aan. Om aan te dringen op de vrijlating van de heer Nocken werd op 27 mei 1945 een brief met de volgende inhoud verzonden aan de burgemeester van Sliedrecht:

“Naar wij vernemen is onze geachte dirigent de heer G.A.R. Nocken in bewaring gesteld door de arrestatieploegen der B.S. Wij betreuren dit zeer en hopen dat dit niet voor een of ander politiek vergrijp is. De Mannenzangvereniging Ido's Mannenkoor heeft ca. 18 jaar lang onder de heer Nocken's eminente leiding gestaan en hoewel hij Duitser was hem altijd beschouwd als een hoogstaand Nederlander, daar hij nooit door woord of daad in ons midden het Duitse regiem voorgestaan heeft, maar dikwijls er zijn afkeer over te kennen gaf, zal zijn arrestatie voor ons een open vraag blijven? Hopende indien mogelijk deze regelen tot zijn vrijmaking mogen meehelpen.

Teekend namens bestuur en leden voor
Ido's Mannenkoor, de secretaris
L. Klootwijk”

Na deze periode was sprake van een zeer slechte opkomst op de repetities, zo zelfs, dat het bestuur vreesde, dat de vereniging verloren

zou gaan. Men was van mening dat het repeteren onder andere leiding daarvan de oorzaak was en men hoopte dan ook op een spoedige terugkeer van de heer Nocken.

Men drong er dan ook bij de leden op aan hun uiterste best te blijven doen in de nog resterende tijd tot de terugkomst van de heer Nocken en de repetities te blijven bezoeken. Aan de leden werd gevraagd of er interesse bestond om “muziek te leren lezen”. Men dacht daar verschillend over, maar vond uiteindelijk dat zoiets niet op Ido's Mannenkoor was door te voeren.

Op 13 januari 1946 kreeg de heer Nocken algehele invrijheidstelling en reeds op vrijdag 25 januari 1946 konden de repetities worden hervat. In dat jaar werd deelgenomen aan diverse festiviteiten, waaronder het buurtfeest van de buurtvereniging “Holland”.

Op uitnodiging van het Christelijk Mannenkoor Giessendam werd in deze gelijknamige gemeente een propagandaconcert gegeven. Na een tocht per motorboot over de Merwede en een stief kwartiertje (werd drie kwartier) wandelen werd voor een talrijk publiek een goed concert gegeven.

Na een aanvankelijke stijging van het ledental nam dit ook weer af, omdat veel jonge leden werden opgeroepen voor militaire dienst, waarvan sommigen zelfs werden uitgezonden naar Nederlands-Indië. Toch waren er eind 1946 nog 56 leden.

Onder leiding van de heer Nocken werd flink gerepeteerd en het koor kwam weer uit het dal. Men dacht zelfs de repetities te verlengen door het verkorten van de pauze, maar de leden werd gevraagd op tijd aanwezig te zijn zodat op tijd kon worden begonnen. Men trad weer naar buiten op en vierde het 40-jarig bestaan met twee uitvoeringen in de bovenzaal van café “De Vlashandel” (voor de brand) aan het havenhoofd op de Oostendam (nu Grand café en restaurant PLAZA).

Op de jubileumavond voor leden en genodigden memoreerde de toenmalige voorzitter, de heer Poestkoke, de oprichting, de wisseling van dirigenten, het aandeel van de familie Smit in het bestaan van het koor en de lange staat van dienst van de familie Visser, nl. 135 jaar met zes broers.

De burgemeester sprak dan ook over “zingend Ambacht”. Het plan om bij dit jubileum voor de radio op te treden leed schipbreuk, omdat

de N.C.R.V. daarvoor geen plaats in een programma kon inruilen. Wel werd door de beschermheer dr.Y.Rodenhuis een nieuw vaandel aangeboden.

Op 22 april 1949 vond een verbouwing plaats in de school aan de Wepsterlaan en moest tijdelijk worden gerepeteerd in het schaftlokaal van Jonker & Stans aan de Veerweg. Dit duurde tot 25 november van datzelfde jaar en toen kon de school weer worden betrokken.

Door een alsmaar dalend kassaldo werd een kontributieverhoging ingevoerd van 25 naar 30 cent per week. Veel soulaas gaf dit echter niet, want door die verbouwing werd de huur van het schoolgebouw verhoogd met vijftig gulden per jaar naar tachtig gulden.

1951 was een druk jaar, dat op 6 oktober werd besloten met het huldigingsfeest van de heer Nocken, die 25 jaar de leiding over het koor had. Door een oud-papier-aktie was men in staat hem prachtige geschenken aan te bieden waaronder een gouden horloge.

Het voorgaande wekt de indruk dat het koor een goede opwaartse lijn te pakken had, maar niets is minder waar. 1952 bleek dan ook geen best jaar. Het repetitiebezoek was bedroevend slecht. Er waren irritaties tussen de leden en in de verhouding tussen bestuur en leden. Dit alles liep zo hoog op, dat deelname aan een concours in Slikkerveer moest worden afgezegd en het concert in eigen gemeente geen doorgang kon vinden. Als klap op de vuurpijl gaf de heer Nocken op 2 januari 1953 te kennen voor het dirigentschap te bedanken op 15 februari 1953. Hij wilde, in verband met het bereiken van de 72-jarige leeftijd, van zijn oude dag gaan genieten. Hoewel spijtig voor het koor kon men hiervoor begrip opbrengen en er na een 27-jarig dienstverband mee instemmen.

Direkt na het bekend worden, werd kontakt gezocht met heer J. Groeneveld in Krimpen a/d Lek. Na een gesprek met hem werd op voorstel van het bestuur door de vereniging met algemene stemmen besloten de heer Groeneveld als dirigent van Ido's Mannenkoor te benoemen per 14 februari 1953.

Op 1 februari 1953 werd Nederland getroffen door een grote watersnoodramp en hierdoor werd het verenigingsleven ook danig in de war gebracht.

De door het koor geplande uitvoeringen werden een maand uitgesteld en ook het afscheid van de heer Nocken vond een maand later plaats. Pas op 21 maart 1953 startten de repetities onder leiding van de heer Groeneveld. Het eerste concours onder zijn leiding werd een daverend succes. In Slikkerveer behaalde men in de ere-afdeling een eerste prijs met lof van de jury en werd de directeursprijs toegekend aan de heer Groeneveld.

Intussen werd druk gewerkt aan de viering van het 50-jarig bestaan. Bij gebrek aan een goede lokatie in de eigen gemeente besloot men deze jubileumviering te houden in de Electrozaal in Slikkerveer. Men was zich bewust, dat hiervoor veel geld op tafel moest komen en hield daarvoor een meerdaagse bazar in de oude Christelijke school aan de Kerkstraat. Ondanks het verzoek bij de gemeente om een zo laag mogelijke huurprijs rekende men zestig gulden per dag en naar later bleek was dit met vrije beschikking over het binnenlekkende hemelwater.

Op 4 oktober 1957 werd nog voor de Vara-microfoon opgetreden en daarna volgde het jubileumconcert. Met zes bussen werden leden, donateurs en genodigden naar Slikkerveer vervoerd. Naast zang voerden vele sprekers het woord. Burgemeester Baks schetste H.I.Ambacht als een zingende gemeente waarop de televisie nog geen vat had en roemde het koor en de bekwaamheid van de dirigent. Hierna spelde hij de heer A. van Drunen, die 50 jaar lid van het koor was, namens de koningin de eremedaille verbonden aan de Orde van Oranje Nassau in zilver op. Hij werd hiermee de eerste gedecoreerde van de vereniging.

Het koor ging op de ingeslagen weg voort en trad veel naar buiten op.

Op 3 november 1959 kreeg de heer Groeneveld een auto-ongeluk en werd opgenomen in het ziekenhuis. Een tijdelijke plaatsvervanger werd gezocht en gevonden in de persoon van de heer De Jager, dirigent van de "Stem des Volks". Hij vervulde zijn taak tot 8 januari 1960. Toen werd het dirigeerstokje weer overgenomen door de geheel herstelde heer Groeneveld. Het aantal leden bedroeg toen 46.

Ook in de zestiger jaren moest op de centjes worden gelet. Men stelde een kontributieverhoging voor van vijf cent, verhoogde entreprijzen

van één gulden naar één gulden en tien cent en voerde bezuinigingen in door bijv. bij jaarvergaderingen geen dure advocaat meer in te slaan. Tijdens het georganiseerde “dagje-uit” in 1964, uiteraard alles “kosten man”, werd het sanatorium “Zonnegloren” in Soest bezocht, waar enkele nummers werden gezongen en een dergelijk gebeuren vond meerdere jaren achtereen plaats.

De repetities werden slecht bezocht en dat vond zijn weerklink in de prestaties. Op 29 mei 1965 ging het koor, tijdens een concours in Middelharnis, goed in de fout met het vrije werk “Pie Jesu” en met gebogen hoofd verliet het koor voortijdig het podium.

Had de viering van het 55-jarig bestaan al een sober karakter, ook voor het 60-jarig bestaan vond men het niet verantwoord een jubileumconcert te geven in verband met de hoge kosten. Wel werd tijdens de jaarvergadering aan alle leden een insigne uitgereikt met het opschrift: “60 jaar Ido’s Mannenkoor”.

Al sinds vele maanden hing boven het hoofd van het koor het spook van een gedwongen verhuizing naar een ander repetitielokaal, omdat in de school aan de Wepsterlaan een MULO-school zou worden gevestigd. Op 22 september 1967 was dit zover en moest de eerste repetitie na de zomervakantie worden gehouden in de Openbare Kleuterschool aan de Weteringsingel. Ook dit was maar tijdelijk en reeds op 6 september 1968 kon worden gerepeteerd in zaal D van het dorpshuis “De Schoof”.

Ook 1968 was een jaar met veel ups en downs. Het gevoerde beleid werd bekritiseerd en ook waren de inkomsten niet toereikend genoeg om de vereniging goed draaiende te houden. Een contributie-verhoging was noodzakelijk en voorgesteld werd met een oud-papier-actie te starten. Het ingezamelde papier kon worden opgeslagen in een bergruimte op de sloperij van Frank Rijdsijk. Dat deze actie vruchten afwierp bleek duidelijk uit de cijfers. In de periode '68/'69 werd maar liefst 89.051 kg. papier opgehaald en was de opbrengst daarvan f 5.180,39.

Aan de mannen die voornamelijk verantwoordelijk waren voor het inzamelen van het oud-papier, n.l. Piet Visser en Leendert Smit, werd als dank een schilderij aangeboden, dat voor het 50-jarig bestaan was geborduurd door mevrouw Van Gelderen.

In maart 1971 lagen de zangrepetities enkele weken stil in verband met ziekte van de dirigent, maar het bestuur slaagde er in een tijdelijke plaatsvervanger te vinden in de persoon van Eef de Kwant, zodat men door kon gaan met zingen. Op 13 augustus werden de repetities hervat onder leiding van de heer Jan Groeneveld.

Op 1 november 1971 gaf de voorzitter, de heer Mac van Wingerden, te kennen, dat hij, na 21 jaar voorzitter en bestuurslid, om gezondheidsredenen niet langer in functie kon blijven. In zijn plaats werd D. Barendrecht gekozen.

In die tijd had het koor nog maar 38 leden. Te weinig, maar wel veel met een lange zangcarrière van 40 jaar en meer.

Tijdens de viering van het 65-jarig bestaan kregen zij hiervoor de zilveren verenigingsspeld uitgereikt.

Men nam nog wel deel aan de manifestatie "Ambacht zingt", maar het verzoek aan de E.O. en de K.R.O. om in een radioprogramma te mogen optreden, werd afgewezen.

Door de hoge kosten van onderhoud aan en het geringe gebruik van de verplaatsbare muziektent richtte de gemeente zich op 31 oktober 1973 tot alle verenigingen met het verzoek of deze moest worden behouden. Het koor deelde mede er weinig gebruik van te zullen maken door het volumeverlies en het lawaai van de straat door bijv. bromfietsen.

Op 14 juni 1974 nam Jan Groeneveld, na 21 jaar dirigent te zijn geweest, afscheid van het koor, omdat zijn dagtaak als muziekleraar hem steeds meer in beslag nam. Hij werd opgevolgd door Eef de Kwant.

Het jubileumconcert n.a.v. het 67-jarig bestaan kende als hoogtepunt de presentatie van nieuwe kostuums (donkerblauw colbert, grijze pantalon, lichtblauw overhemd en rode stropdas). De grote teleurstelling voor iedereen was, dat de dirigent door plotselinge ziekte verhinderd was het koor te leiden. De in allerijl opgeroepen dirigent Noordergraaf kon wegens verplichtingen elders niet de gehele avond waarnemen.

Er was dan ook nauwelijks tijd om de in het programma vermelde werken uit te voeren.

In juni 1975 deelde dirigent Eef de Kwant mede, dat hij per 1 september het koor zou gaan verlaten om leraar te worden aan de

muziekschool. Het was moeilijk een andere dirigent te vinden, zodat tijdelijk met invallers moest worden gewerkt en wel de heren Meyboom uit Brielle, de toenmalige dirigent van het Nederlands Hervormd Sanghcoor en Van Hal uit Dordrecht.

Pas in oktober 1975 werd dit dirigentenprobleem opgelost, omdat de heer Leendert van Ballegooyen uit Dordrecht bereid werd gevonden de leiding op zich te nemen.

Tevens was men nu in staat de vermeende problemen rond de al jarenlang bestaande vaste vrijdagse repetitie-avond op te lossen. Men was van mening, dat het niet kunnen aantrekken van nieuwe leden deels als oorzaak had, dat ook feestjes, partijtjes e.d. meestal op vrijdagavond werden gegeven. Dit zou kunnen worden opgelost door op een andere avond te gaan zingen, maar dan moest wel zaalruimte en een dirigent beschikbaar zijn. Besloten werd, in overleg met deze dirigent, op maandagavond te gaan zingen in de kerk van de Vrije Evangelische Gemeente aan de P.C. Hooftsingel. De eerste repetitie vond daar plaats op 7 november 1975. De koffievoorziening in de pauze werd daar alle jaren verzorgd door tante Martha (mevrouw Van Gelderen), die als dank daarvoor elk jaar werd verblijd met een boekenbon voor uitbreiding van haar zogenoemde “koffieserie”.

In november 1977 telde het koor nog 35 leden, maar toch gaf men, met slechts 29 leden op het podium, een jubileumconcert ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan.

Door de geringe opbrengst van het oud-papier stopte men met deze aktie (er was inmiddels ongeveer 375.000 kg. opgehaald) en als compensatie daarvoor besloot men jaarlijks een bazar te gaan organiseren als versterking voor de kas. De eerste bazar vond plaats op 16 en 17 maart 1979 in de kelder van “De Schoof” en de opbrengst overtrof de stoutste verwachtingen.

In deze tijd werd regelmatig opgetreden in ouderencentra zoals Vreedonk in Dordrecht, de Mauritsshof in Klundert, de Blije Borch in H.I.Ambacht en Meerzicht in Zoetermeer.

In de afgelopen vijf jaar werden drie zangers koninklijk onderscheiden in verband met hun 40-jarig lidmaatschap en het langdurig vervullen van meerdere bestuursfuncties. Tevens werd tot erelid benoemd de heer Teunis Stehouwer voor zijn bijzondere verdiensten voor het koor.

Ondanks veel trouwe leden bleef het ledenbestand nog altijd zorgen baren. Het bestuur deed z'n best hierin verandering te brengen door het maken van reclame in het weekblad "De Brug", het verspreiden van reclamemateriaal bij nieuw-ingezetenen in het dorp enz. Dit leverde enkele nieuwe leden op en het totaal aantal leden kwam hiermee op 34.

Op 11 oktober 1980 overleed op 79-jarige leeftijd de beschermheer van het koor dr. Y. Rodenhuis. Na ampele overwegingen werd besloten voorlopig geen nieuwe beschermheer aan te zoeken.

In 1981 werden voorbereidingen getroffen voor de viering van het 75-jarig bestaan. Er werd flink gerepeteerd en hiervoor werd zelfs de repetitie-avond met een half uur verlengd. Er werd een jubileum-commissie ingesteld, die o.l.v. de heer C. Lodder de organisatie op zich zou nemen van de opname van een grammofoonplaat, vervangen van de kostuums, het geven van een receptie en het uitvoeren van een jubileumconcert.

Het aantal leden had inmiddels de 40 bereikt en tijdens de feestelijke jaarvergadering in de kantine van Jonker & Stans werden verschillende leden gehuldigd voor hun langdurig lidmaatschap, waaronder de 75-jarige Adr. Visser, die al 58 jaar bij het koor zong.

Op 18 maart 1981 overleed op 90-jarige leeftijd de enige nog in leven zijnde (her)oprichter van het koor, de heer A. van Drunen.

9 februari 1982. Bij monde van burgemeester Hof werd aan de voorzitter medegedeeld, dat uit gevonden archiefstukken was gebleken, dat Ido's Mannenkoor op 28 september 1867 zou zijn opgericht. Op 16 maart d.a.v. volgde hiervan een schriftelijke bevestiging met de mededeling, dat er geen enkel bezwaar bestond in 1982 het 115-jarig bestaan in plaats van het 75-jarig bestaan te vieren. In een buitengewone ledenvergadering werd besloten hiermee akkoord te gaan

Op 12 juni 1982 vond in de N.H. Dorpskerk de opname plaats voor de uit te brengen grammofoonplaat. Om storende invloeden van buitenaf te vermijden, mochten diverse straten rond de Dorpskerk voor het verkeer worden afgesloten. Door de vereniging werden alle omwonenden daarvan schriftelijk op de hoogte gesteld. Alles leek keurig geregeld, maar men had buiten de weergoden gerekend. Om

half twaalf klonk plotseling een hevig gerommel door de kerk en werd de stilte verstoord door een flinke onweersbui, waardoor de opname moest worden stopgezet. Toen de bui over was, kon verder worden gegaan en pas om 17.00 uur klonk voor de laatste maal de stem van de opnameleider.

Op 7 juli 1982 liet dirigent Van Ballegooyen weten het koor te moeten verlaten. Men moest op zoek naar een nieuwe dirigent en in augustus vond men de heer Dick Klip bereid de leiding over te nemen. Onder zijn directie startten de repetities op 27 augustus 1982 en nu weer op vrijdagavond in de kerk van de Vrije Evangelische Gemeente aan de P.C. Hooftsingel.

De ter gelegenheid van dit 115-jarig bestaan gehouden receptie in Dorpshuis "De Schoof" werd druk bezocht. Door de dames van de leden werd aan elk koorlid een roos aangeboden en de hoop uitgesproken, dat dit niet de laatste rozen zouden zijn die het koor in ontvangst mocht nemen. Zij boden tevens het koor een muziekbond aan, waarvoor nieuwe nummers werden aangeschaft.

Op 20 november 1982 vond in de Open Hofkerk aan de Schildmanstraat het jubileumconcert plaats met medewerking van enkele solisten. Hiervoor waren door de leden en hun vrouwen zo'n 6.000 programmaboekjes huis aan huis verspreid. De koorleden traden op in de nieuw aangeschafte koorkleding.

In overleg met de dirigent werd besloten voortaan te gaan repeteren op woensdagavond. Omdat hiervoor geen ruimte was in de kerk, moest naar een andere lokatie worden omgezien. Men vond die in de Elimkerk in de Burgemeester van Akenwijk en m.i.v. 5 januari 1983 vond daar de eerste repetitie plaats.

Omdat in het jubileumjaar geen feestavond voor de leden was gegeven, werd op 26 maart 1983 een "Amicale-Galadiner-Avond" gehouden in hotel-restaurant "Swindregt".

In 1983 werd weer deelgenomen aan concerten of trad men op in verpleeghuizen of ouderencentra. Voor zijn verdiensten aan de vereniging werd op 11 mei 1983 tot erelid benoemd de heer E. Bakker. Inmiddels was het aantal leden toegenomen tot 49.

Het hoogtepunt in 1984 was het optreden bij de doop van twee mijnenbestrijdingsvaartuigen, de "Scheveningen" en de "Maassluis",

op de werf van Van der Giessen-de Noord in Alblasserdam. Ook nam het ledenbestand weer toe en eind 1984 bedroeg dit 55.

Ondanks dit alles, was men niet helemaal tevreden over de repetitieruimte van de Elimkerk. Men vond dat een centraler gelegen ruimte meer mogelijkheden zou bieden om nog meer nieuwe leden aan te trekken. Ook vond men de ruimte in de herfst en winter koud en ongezellig; daar kon zelfs de door Geertje Stolk gezette koffie tijdens de pauze geen verandering in brengen.

1985 stond min of meer in het teken van de viering van het 40-jarig dirigentschap van de heer Klip. Op 29 april werd hij hiervoor koninklijk onderscheiden met de zilveren eremedaille, hem opgespeld door burgemeester Hof. Er werd hem een receptie aangeboden en op 26 oktober vond een jubileumconcert plaats in de "Ridderhal" met "zijn" koren, waarbij o.a. als solist optrad Marco Bakker.

1986 begon met deelname aan het Nieuwjaarsconcert m.m.v. alle Ambachtse koren. Enkele dagen daarna werd de heer Klip in het ziekenhuis opgenomen en tot 5 maart werd gerepeteerd onder een gastdirigent n.l. de heer Henk den Hollander. Op 19 maart 1986 werd Adr. Valk tot erelid benoemd.

16-4-1986. Ido's Mannenkoor op de stoep van het oude raadhuis t.g.v. het erelidmaatschap van Adr. Valk, vooraan in het midden van de foto.

Inmiddels waren door de activiteitencommissie voorbereidingen getroffen en een programma gemaakt voor een tweedaagse reis naar Limburg. Deze werd gehouden op 7 en 8 november en het hoogtepunt van deze reis was het gezamenlijk optreden met het “Hoensbroek’s Mannenkoor” in de aula van de muziekschool.

1986 en 1987 kenmerkten zich door deelname aan allerlei concerten en Kerstzangdiensten, maar ook het 120-jarig bestaan werd niet vergeten. Voor de leden werd dit gevierd in de “Theetuin Rijsoord” met bowlen en een heerlijke fondue en men gaf een jubileumconcert in de Open Hofkerk.

Het ledental bleef steeds maar schommelen; er kwamen leden bij, maar er gingen er ook weer af. Ook bleef de dans om de centjes maar doorgaan en door extra inkomsten uit de bazar en allerlei akties zoals deelname aan de braderie in Zwijndrecht met een rad van avontuur kon men het hoofd boven water houden.

In 1989 begon men al voorbereidingen te treffen voor de viering van het 125-jarig bestaan in 1992. Men stelde een discussienota op die als motief had: “Ido’s Mannenkoor wel of geen toekomst in de jaren negentig?” Hierin werd aandacht geschonken aan de leeftijdsopbouw van de leden en de bezetting per partij, de sterke, zwakke en redelijke punten van het koor, ledenwinst en ledenbehoud met een prognose voor de komende jaren en het te voeren financiële beleid. In z.g. “werkvergaderingen” werd e.e.a. door bestuur en leden besproken en dat resulteerde op 28 september 1989 in een drie-jaren plan t/m 1992. Via de media werd geprobeerd nieuwe leden te werven die in een neutraal koor niet alleen licht klassiek, opera-, operette- en volksmuziek wilden zingen, maar ook christelijke liederen. Men streefde naar een bestand van tenminste 55 leden, te werven in eigen gemeente en in de regio. Men vond zichzelf dan ook meer een streekkoor dan een dorpskoor, gezien het aantal reeds bestaande leden uit de omliggende gemeenten. Niet alleen de media werden ingeschakeld, maar ook hield het koor “open repetities” in o.a. Zwijndrecht en Rijsoord. In deze laatste plaats werden door Radio Ridderkerk opnamen gemaakt, die later via de lokale omroep werden uitgezonden.

Om de repetities beter toegankelijk te maken voor nieuwe leden werd gekozen voor het zingen op een andere avond in een andere repetitieruimte. In plaats van in de Elimkerk op woensdagavond ging men met ingang van 13 november 1989 op maandagavond repeteren in de meer centraal gelegen Open Hofkerk aan de Schildmanstraat.

Ook trad men naar buiten op om het koor meer bekendheid te geven. Zo nam men b.v. deel aan het Valentijnsconcert in de Ridderhal, waaraan werd medegewerkt door de Poolse tenor K. Kur en de Finse mezzo-sopraan L. Killunen en trad men voor 2200 personen op in de Doelen in Rotterdam.

Dit naar aanleiding van het 65-jarig bestaan van de Van Leeuwen Buizengroep uit Zwijndrecht. Gastheer daar was Ted de Braak. Ook werd, maar zonder succes, in Duitsland contact gezocht met de Männergesangverein 1853 Gemund-Eifel.

Op 24 mei 1989 kreeg het koor weer een beschermheer in de persoon van Mr. L.E.M.H. Vinken, notaris en kende men op 7 december het erelidmaatschap toe aan C. v.d. Starre in verband met zijn 53-jarig lidmaatschap. Er werd ook weer een tweedaagse reis georganiseerd waarin in Roosteren een concert werd gegeven met een fanfarekorps + drumband en het gemengde koor "Poco Animato".

Inmiddels hadden zich enkele nieuwe leden aangemeld en steeg het ledental naar 51.

In juli 1990 vond een belangrijke gebeurtenis plaats. Tijdens het opruimen van de zolder bij de familie Versluis in Barendrecht, vroeger woonachtig in H.I. Ambacht, werd de oorkonde gevonden die het koor september 1881 had behaald tijdens het concours in Gent. De zoon des huizes had hem indertijd uit het vuil gehaald, dat was klaargezet voor de vuilnisman toen de school aan de Wepsterlaan werd gesloopt en had hem thuis opgeborgen. De vondst werd ter beschikking van de vereniging gesteld.

Met als leidraad het drie-jaren plan ging men stap voor stap richting het 125-jarig bestaan in 1992. Aan het begin van het jubileumjaar werden zo'n 1500 begonia's bezorgd bij alle 65+ers in H.I. Ambacht en werd het koor door de fa. Klein uit Sliedrecht in het nieuw gestoken. De overvloedige oude koorkleding werd geschonken aan het Praagse lerarenkoor Pevecke Sdruzeni Prazsky Ucitelu (PSPU) in Praag,

HARE MAJESTEIT DE KONINGIN

HEEFT BIJ HAAR BESCHIKKING VAN

10 augustus 1992

DE KONINKLIJKE EREPENNING TOEGEKEND AAN

Zangvereniging "Tdo's Mannenkoor"

TE

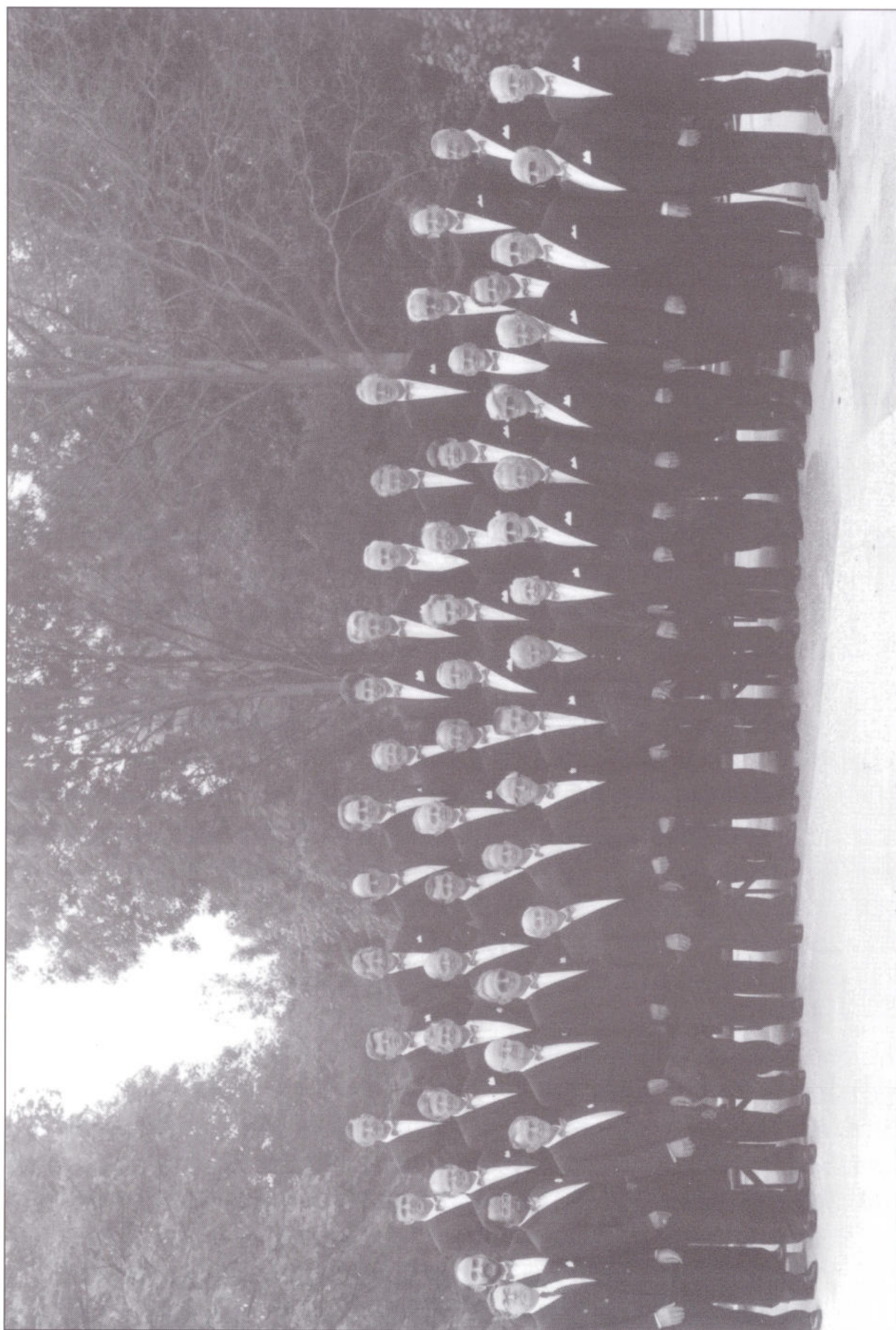
Hendrik-Tdo-Ambacht

DE GROOTMEESTER VAN HET HUIS

VAN HARE MAJESTEIT DE KONINGIN

Ido's Mannenkoor, gefotografeerd t.g.v. het 125-jarig bestaan in 1992

Tsjechoslowakije. Op 13 oktober 1992 werd deze kleding door twee koorleden ter plaatse officieel overhandigd.

Inmiddels waren in deze drie jaar zo'n 50 zangers op allerlei manieren in touw geweest om deze viering tot een succes te maken. Zij werkten mee aan allerlei akties en er werden sponsors benaderd en subsidies aangevraagd en gekregen om alles financieel rond te krijgen. Als medewerkers werden gecontracteerd: Marco Bakker, Ellen van Haren, Henk en Ger Kreukniet, Ton Kos en Timbres Divers.

Tijdens de op 30 oktober 1992 gehouden receptie in de Open Hofkerk werd door de dames van de leden aan elk koorlid een zakdoek met monogram overhandigd en kreeg het koor een muziekcheque. Groot was de verrassing, toen burgemeester Broekhuis, de door Koningin Beatrix aan het jubilerende koor toegekende Koninklijke Erepenninng met bijbehorende oorkonde overhandigde. Op 31 oktober 1992 was er voor leden en genodigden een lopend buffet in de "Theetuin" in Rijsoord.

Op 6 november 1992 werd de Ridderhal omgebouwd tot een sfeervolle concertzaal met zitplaatsen op verschillend hoogteniveau, planten en bijzondere verlichting en 's avonds vond de generale repetitie plaats. In de daarop volgende nacht waren zelfs enkele leden actief als bewakers van de vleugel en alle andere instrumenten.

Het hoogtepunt van deze jubileumviering was wel het concert. Wat aarzelend begonnen, waarschijnlijk door de nieuwe kostuums en de koninklijke onderscheiding, werd naar een hoogtepunt toegewerkt en dat kwam dan ook met een extra dimensie aan het eind. Voor de ruim 850 bezoekers was het een fantastische avond, waarvoor het publiek een staande ovatie over had. Liefst 20 opera-, operette-, musical- en filmnummers kreeg het publiek voorgeschoteld in een concert, dat werd gepresenteerd door Henny Goud en geleid door de dirigenten Dick Klip en Rien den Hartog.

Hierna ging het koor op de ingeslagen weg door. Er werd weer volop gerepeteerd voor een concours in de "Doelen", maar daar werd slechts een tweede prijs behaald. Dit deed het koor besluiten een andere dirigent aan te trekken en hierover werd de huidige dirigent ingelicht. Op 22 november 1993 verliet de heer Klip onverwachts de repetitie en zette het koor voor het blok. In de week daarna werd een tijdelijke

Ido's Mannenkoor tijdens de deelname aan het Nederlands Koorfestival in de "Doelen" te Rotterdam in 1993.

dirigent gevonden en wel de heer Rien den Hartog van Timbres Divers en werd een sollicitatieprocedure gestart.

Op 24 januari 1994 waren er twee proefdirecties, waarna de keuze viel op Coen Ruivenkamp Jr. De eerste repetitie onder zijn leiding vond plaats op 7 februari 1994.

De nieuwe dirigent streefde een hogere kwaliteit van het koor na. Alle leden ondergingen een stemtest en hij trachtte het koor te scholen door een cursus muzikaleer. Door zijn gedrevenheid en bezielende leiding nam de kwaliteit zienderogen toe.

Hij was groot voorstander van veel naar buiten optreden en indien mogelijk werd dit ook gedaan. Hoogtepunten waren de uitgevoerde concerten, waaronder die naar aanleiding van het 130-jarig bestaan, waarvan het koor een boeiend feest maakte zoals door de recensent werd vermeld. Maar ook vele andere optredens elders met andere koren of tijdens manifestaties zoals het Bevrijdings-, Valentijns- en Oranjeconcert waren een succes. Kwalitatief gaat het dus goed, maar de meeste zorgen gaan nu echter uit naar het geleidelijk teruglopen van het ledental en de toenemende vergrijzing. Tekenend hiervoor is

het bestuursbesluit de statuten te hebben moeten wijzigen, die het nu mogelijk maken, dat leden ouder dan 65 jaar een bestuursfunctie mogen vervullen. In de periode 1994 t/m 1998 werden zelfs drie nog actieve leden gehuldigd in verband met hun 55-jarig lidmaatschap en dit geeft ook een duidelijk beeld hiervan.

Welke akties ook worden ondernomen, het leidt niet tot ledenaanwas en zeker niet van jonge leden. Al met al geen al te florissant beeld van het koor, waarbij ook nog dient te worden opgemerkt, dat het financieel plaatje de nodige aandacht vraagt.

De vereniging is en blijft echter actief, zolang er mensen bereid zijn zich daarvoor in te zetten. Ook in nog mindere tijden dan de hier gememoreerde, werd steeds maar weer de schouders eronder gezet en ging men door. Het is dan ook hun verdienste, dat het koor na ruim 130 jaar is uitgegroeid tot wat het nu is, gerespecteerd en kwalitatief goed. Dankbaar mag dan ook worden teruggezien en fijne herinneringen worden bewaard aan de vele hoogtepunten in de jaren dat Ido's Mannenkoor bestaat.

Jan Smit

BRONNEN:

Gemeente-archief H.I.Ambacht.

Historisch Genootschap H.I.Ambacht

Notulen en ander ter beschikking gesteld materiaal van de vereniging.

RECTIFICATIE:

Enkele lezers hebben ons gewezen op twee onjuistheden in de geschiedenis van Ido's Mannenkoor zoals vermeld in de uitgave van Swindregt Were van april 1999, jaargang 13, nr 1:

- 1) Op bladzijde 15 staat vermeld, dat in 1871 door de gemeente advies werd gevraagd aan het hoofd der school de heer Wepster inzake het verzoek te mogen repeteren op zondag. Dit moet niet zijn de heer Wepster, maar de heer J. Wuyster, die op 1 oktober 1867 met de lessen was gestart. De heer Wepster werd pas in 1886 benoemd tot hoofd van de school.
- 2) Op bladzijde 23 van dezelfde uitgave is tweemaal de datum vermeld van 23 september 1926, nl. bij het ontslag van de directeur M. Willemstein zowel als bij de benoeming van dr. Y. Rodenhuis tot beschermheer van het koor. Het laatste is niet juist; dit moet zijn 21 juni 1935.

Excuses voor deze foute berichtgeving.

Jan Smit

EEN WENDROOM VERVULD

In de jaren zestig was Pieter d'Hont bezig met een grote opdracht voor de gemeente Zwijndrecht. Het moest een fontein worden met een aantal bronzen beelden, een kunstwerk dat Zwijndrecht, een middelgrote gemeente, wat meer stedelijke allure zou geven. Het is vanzelfsprekend dat ik er alles aan deed om deze opdracht tot een zo goed mogelijk einde te brengen. Bovendien was de opdracht voor de kunstenaar de vervulling van een wensdroom die hij al sinds lang koesterde en waaraan hij zich jaren zou kunnen wijden. "Mijn voornemen om nog eens een monumentale fontein met beelden te maken, zat al jaren in mijn hoofd", zegt hij, "maar ik had niet de illusie dat het er ooit van zou komen. Welke gemeente of provincie zou daar het geld voor hebben?" Zoals dat echter vaker zou blijken in zijn langdurige carrière, waren de wonderen de wereld niet uit. Als beeldhouwer had d'Hont zijn naam in Zwijndrecht al gevestigd met de eind jaren vijftig vervaardigde *Drie personificaties van de tuinbouw*, die het planten, wieden en oogsten uitbeelden. Hiermee verklaart d'Hont zijn tweede opdracht. "Dat was ze blijkbaar goed bevallen. Ik mocht doen wat ik wilde. Nou, dat hadden ze niet tegen een doofstomme gezegd."

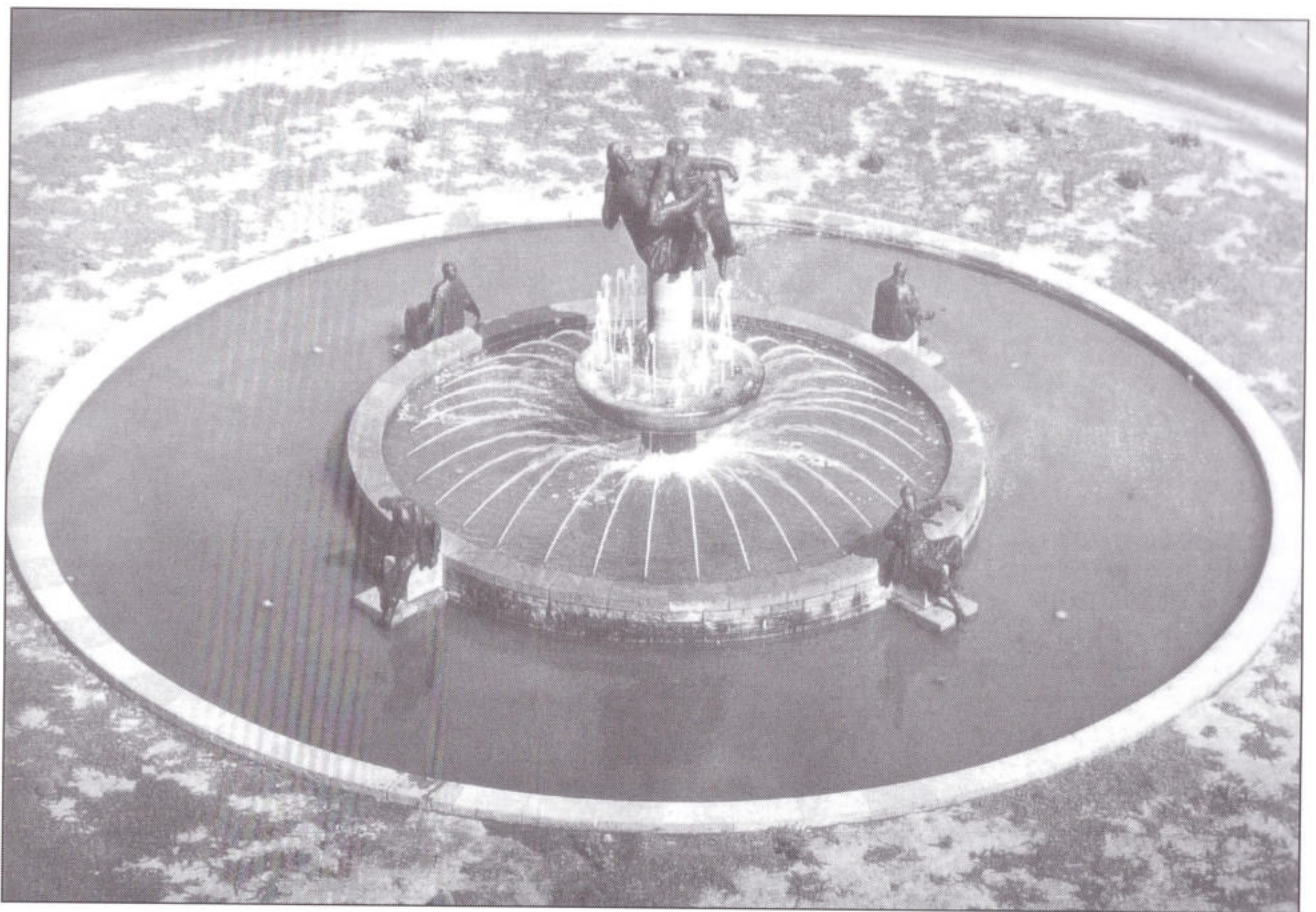
Als lokatie voor het beoogde beeldhouwwerk werd een verkeersplein in een woonwijk met veel hoogbouw aangewezen. Slobbe stond een meer dan levensgroot beeld voor de geest dat zou contrasteren met de eentonige flats, maar d'Hont zocht het niet in "hoogte". "Met die flats kon ik niet concurreren", vertelt hij, "vanaf de rotonde bezien, ging ik uit van de breedte van de plek en daar paste perfect een fontein met beelden in".

Niettemin twijfelde d'Hont geruime tijd of Zwijndrecht zijn ontwerp voor de fontein zou goedkeuren. Het was niet gering wat hij zich voorstelde; drie cirkelvormige bassins, vier beelden op de rand van het tweede bekken en een zuil met een beeldengroep die vanuit de binnenste bronnenschaal oprijst. "Ik vroeg me almaar af of ze het wel zouden kunnen bekostigen", zegt de beeldhouwer. "Maar zou mij gevraagd zijn concessies te doen uit oogpunt van kostenbesparing,

dan had ik ervan afgezien, hoewel ik graag een keer in mijn leven zoiets wilde maken.”

Er lagen twee drijfveren aan deze wens ten grondslag. In de eerste plaats wilde d'Hont zich een keer ook als bouwer en architect laten gelden. Hij had ooit een bouwkundige opleiding gevolgd en overwoog in de jaren dertig serieus architectuur te gaan studeren. Hoewel hij uiteindelijk koos voor de beeldhouwkunst, is zijn interesse voor de bouwkunst altijd gebleven. Bovendien stond hij in die tijd nog zeer onder invloed van de traditionele bouwbeeldhouwkunst.

Ten tweede had d'Hont zich een uitgesproken visie op een menswaardige samenleving gevormd, een thema dat hem van jongs af aan heeft beziggehouden. De keuze van de beelden bij de fontein had daar alles mee van doen. Door het begrip kunst, wetenschap, geloof en arbeid in de vier figuren uit te werken, en daarboven een beeldengroep te plaatsen van een moeder met haar kind als symbool van leven, meende d'Hont een criterium te hebben gegeven voor een ideale maatschappij.

De fontein na het opleveren.

“Die ideologische compositie had ik al jaren ervoor bedacht”, legt hij uit, “ik was nog jong en dan denk je over dat soort dingen meer na dan wanneer je ouder bent. Voor mij is het nog steeds een geheide zaak dat die vijf begrippen belangrijke voorwaarden zijn voor een menswaardig bestaan. Zonder dat fundament kan een samenleving niet functioneren”.

Vervuld van die denkbeelden ging d’Hont aan het werk, bergen moesten worden verzet, niet alleen in overdrachtelijke zin, ook in de werkelijkheid. Met de Utrechtse steenhouwer Linschoten zocht hij in een groeve nabij het Duitse Würzburg de steensoort uit. Vanwege de kleur en kwaliteit viel de keuze op de muschelkalksteen, dezelfde steensoort die hij later ook voor de muurreliëfs voor het RIV in Bilthoven zou gebruiken.

D’Hont herinnert zich de afmetingen en gewichten nog precies. In de begonnen randen van het bassin werd tachtig kubieke meter natuursteen verwerkt. Voor het massieve bronbekken was vijftientwintig ton ruwe steen aan een stuk nodig, waarvan de helft moest worden afgehakt. Aan de hand van d’Honts werktekeningen liet Linschoten bij de groeve alles op maat maken. “Een immens ambachtelijk karwei dat een jaar in beslag nam en zeer nauw luisterde”, licht de beeldhouwer toe, “gelukkig klopte het allemaal als een bus. En vergeet niet de acht ton klei waaruit ik die vijf beelden moest boetseren. Bij elkaar was dat een berg waar je niet overheen kon kijken”.

Volgens ingewijden was hij een *primus inter pares*, zonder daar overigens prat op te gaan. Hij ging op een respectvolle manier met iedereen om die erbij was betrokken, van metselaar tot kraandrijver en van steenhouwer tot bronggieter. D’Hont ontwikkelde zich in die tijd als een fabelachtige patroon die ook zelf het vuile werk kon opknappen; hij maakte hierdoor veel vrienden. Gezien zijn “middeleeuwse” opvattingen dat slechts met gezamenlijke inspanningen dergelijke ambachtelijke kunstwerken ten volle tot hun recht kunnen komen, was het voor d’Hont een vanzelfsprekende zaak. Misschien is zijn gedrevenheid de reden geweest dat d’Hont minder oog had voor de financiële afwikkeling van deze megaopdracht. Het hele karwei nam zes jaar in beslag, meer dan de beeldhouwer had geraamd. “Ach”, redeneert hij rustig, “je begroot al snel te krap, maar

ik geef toe dat ik weinig zakelijk ben ingesteld. Dat zij zo. Voor mij heeft altijd m'n werk voorop gestaan. Als de dingen de toets der kritiek maar kunnen doorstaan. Daar heb ik hard aan gewerkt, niet voor het geld”.

De fontein met beelden in Zwijndrecht wordt gezien als een van de hoogtepunten uit d'Honts oeuvre. Hoewel zelfgenoegzaamheid hem vreemd is, deelt hij die mening. “Los van het oordeel van anderen”, zegt hij, “heb ik me vaak afgevraagd waar ik de energie vandaan heb gehaald. Geloof me of niet, nadien heb ik nog talrijke keren voor het werk gestaan en kon ik me niet voorstellen dat ik die fontein en beelden heb gemaakt. Maar het is goed zo. Ik ben een gelukkig mens.”

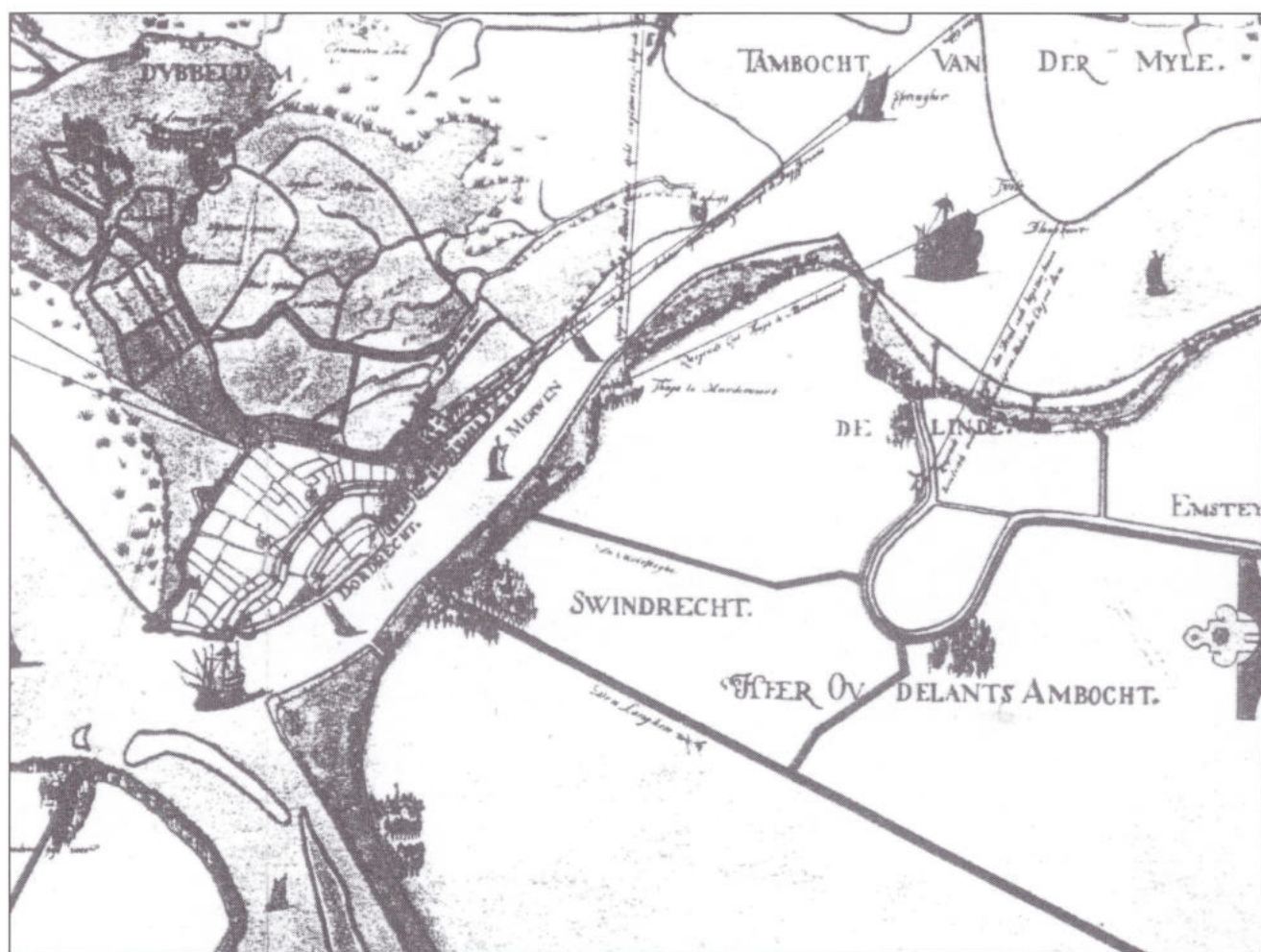
De fontein nu oktober 1999
Ontleend aan “Beeldhouwer Pieter d’Hont Leven en Werk”.

DE BOOTJESSTEEG

een aparte weg, een aparte buurt.

De Bootjessteeg is aangelegd door de toenmalige eigenaar van Develstein, Jan van Brakel, ambachtsheer van Heer Oudelands Ambacht van 1348-1351. Hij was gehuwd met Maria Booth, dochter van Cornelis Booth, naar wie de Bootsche- of Bootjessteeg zou zijn genoemd.

Dat de Bootjessteeg door de eigenaren van Develstein gemaakt is, blijkt daaruit, dat zij altijd tot heden (1848) vanwege die eigenaren beplant en onderhouden is geworden (1).

Een gedeelte van een kaart uit 1592, copie naar een kaart van Simon en Cornelis Jansz. (Indervelde). (2)

Den Molesteghe en den Langhen wech zijn aangegeven. Hoewel niet genoemd, is de Bootjessteeg wel getekend. Ook de Kerkweg ontbreekt niet, dat is heel bijzonder.

Wat de heer Regt toen wellicht niet wist maar de heer Bouman (schrijver van Dordt-eigen-aardig) nu wel, was de belangrijkheid van deze fam. Booth, een familie van burgemeesters. Menige Hollandse stad had een Booth aan de leiding.

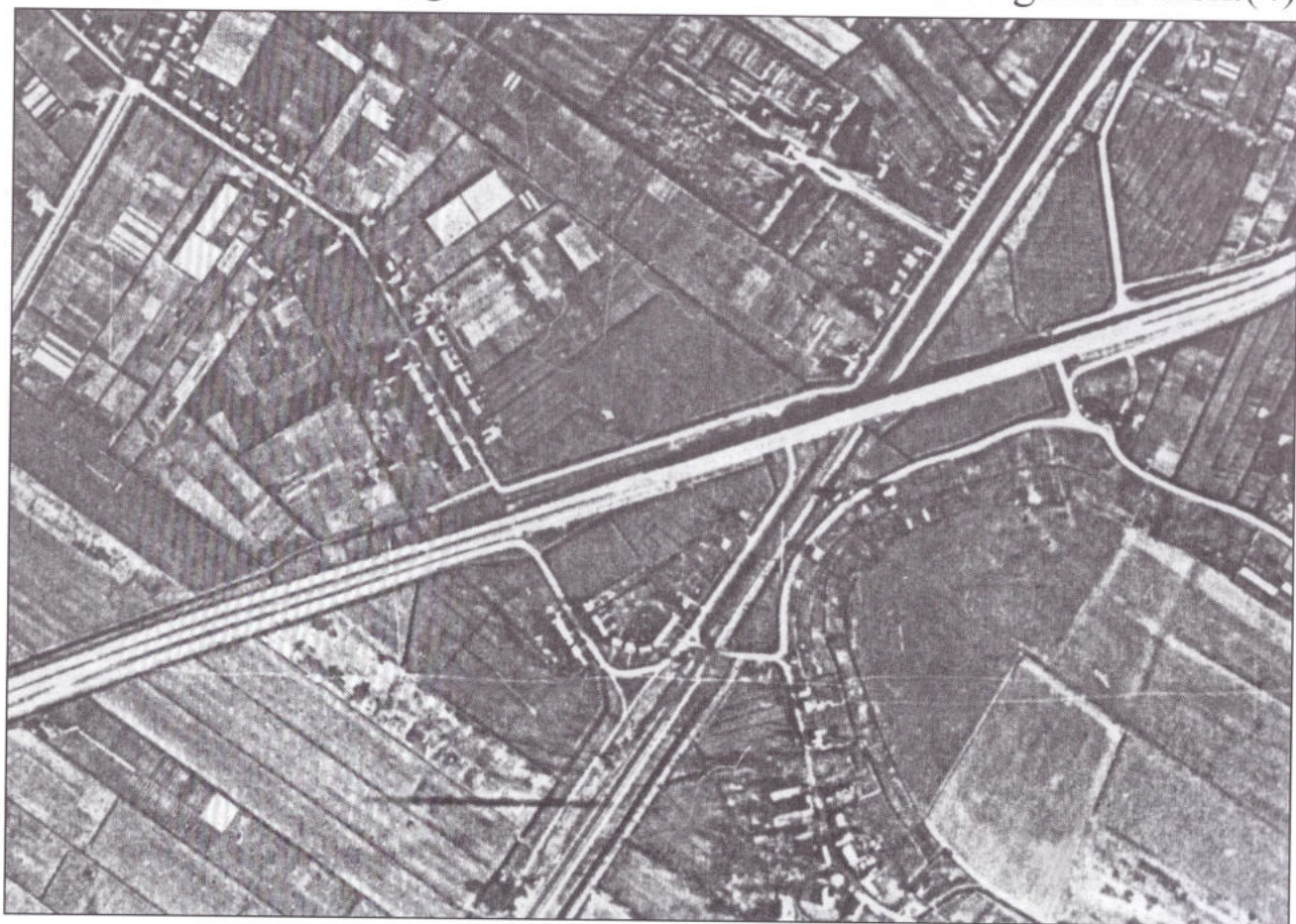
Stamvader van het geslacht Booth was een zekere Gijsbrecht Bothenzoon, heer van Laar. Hij overleed in 1123 in Utrecht.

Omstreeks 1270 kwam het geslacht Boot naar Dordrecht, omdat hij trouwde met Geertruid van de Merwede. De familie Boot was verwant met het geslacht Van der Mijles, Van de Merwede, Van Beverwijck, Oem, Pijl, De Witt en Van Slingelandt.

Omstreeks 1600 verlieten enkele telgen van de familie Boot Dordrecht en gingen naar Engeland en Ierland. Een nazaat hiervan was William Booth, de stichter van het Internationale Leger des Heils. (3)

Terug naar de Bootjessteeg. Mocht de lintbebouwing van de Bootjessteeg aaneengesloten zijn geweest met de bebouwing van H.O.Ambacht, dan is dat eerst door de aanleg van de spoorweg en daarna door het maken van de Rijksweg nr. 16 wel teniet gedaan.

Dit is op de luchtfoto, gemaakt door de R.A.F. in 1944 goed te zien.(4)

Ook daardoor werd de Bootjessteeg, met een gedeelte van de Langeweg, een aparte gemeenschap, wel met twee kruidenierswinkels. De grond tussen de Burgemeester Doornlaan, Lindelaan, Langeweg en Bootjessteeg was, behalve de begraafplaats uiteraard, tuinbouwgrond. De oude Molensteeg is nog duidelijk te traceren. Foto's waar men zuinig op moet zijn.

De uitdrukkingen als Thuiszorg en Zorglijn bestonden niet, maar de bedoeling ervan werd hier wel in de praktijk gebracht. En mocht er een drieling geboren worden dan was de nodige huishoudhulp snel geregeld. Men had een eigen Oranjevereniging "De Drie Prinsesjes" geheten, die vooral na de bevrijding prachtige feesten organiseerde. Het oprichten van een eigen Oranjevereniging werd mede ingegeven doordat Zwijndrecht zich weinig aan de Bootjessteeg gelegen liet liggen. Ze werd nooit bij de festiviteiten betrokken.

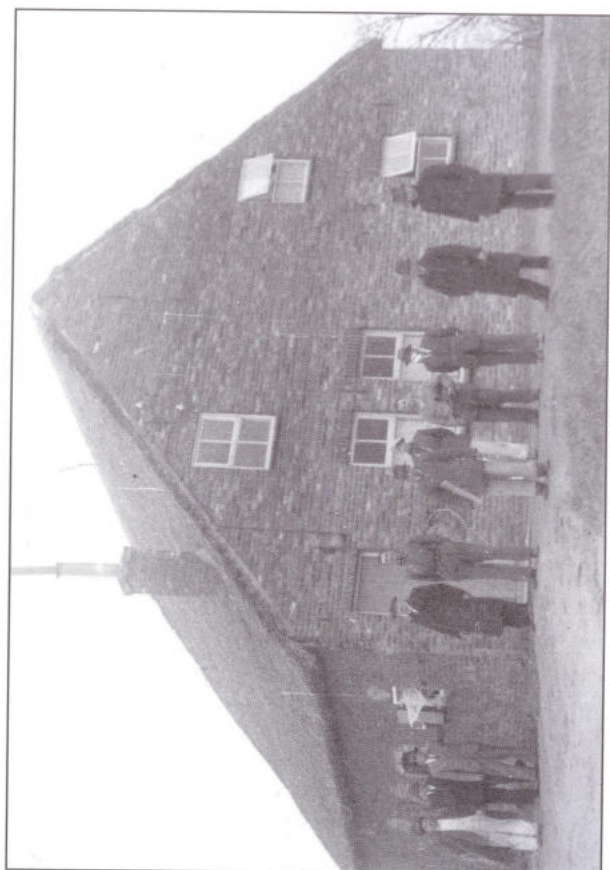
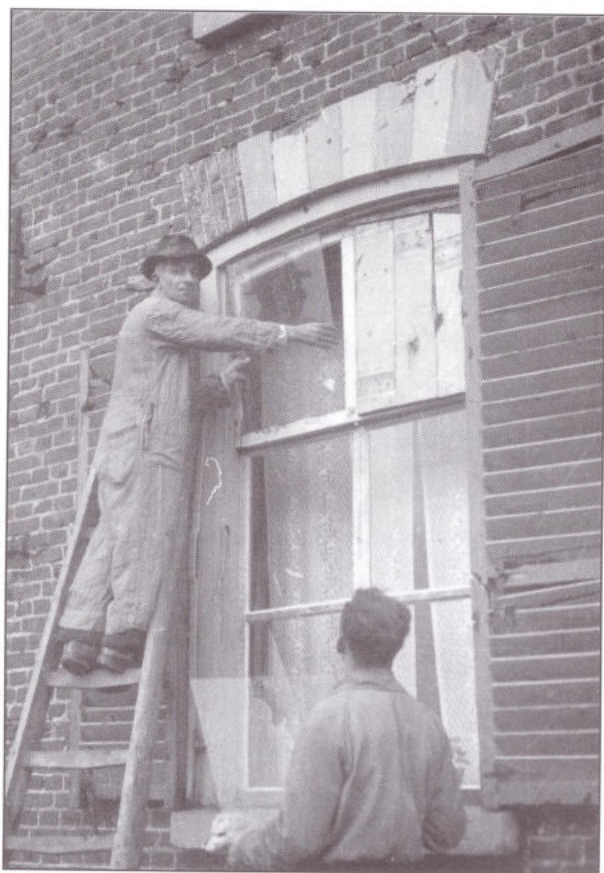
De aanleiding van deze ontboezeming ligt bij de heer Wim Stam die het foto-archief van wijlen zijn vader P. Stam, fotograaf, onder zijn beheer heeft. Hij toonde de redactie enkele foto's waaruit het bijzondere van de Bootjessteeg blijkt.

Direct na de oorlog kwam men te weten dat in Noord Brabant, daar waar de woonhuizen in de frontlinie hadden gelegen, hiervan de meeste ruiten kapot waren. Men begon een actie onder de tuinders die nog glas in voorraad hadden, maar ook gebroken ruiten waren welkom, dit glas te verzamelen. De plaats waar de ruiten werden gezet was Heusden, maar ook in andere gemeenten in de omgeving. In oktober 1945 kreeg de "Groenten- en Fruitveiling Zwijndrecht en omstreken" en daardoor de Zwijndrechtse tuinders als dank van de gemeente Heusden een schilderij, voorstellende het marktplaatsplein en kerk van Heusden. Tijdens het slopen van het Veilinggebouw heeft de heer B. den Hollander, wonende aan de Langeweg, dit schilderij verworven. De foto's op blz. 26 vertonen de volgende beelden:

l.boven. De kolonne vrachtwagens, opgesteld in de Bootjessteeg om het ingezamelde glas naar Heusden te vervoeren.

r.boven. De hr. Blik tijdens het zetten van een nieuwe ruit.

l.beneden. Het beschadigde Postkantoor, de hr. Blik en duidelijk in hun schik zijnde bewoners. r.beneden. De Zwijndrechtse afvaardiging voor een nieuw beglaasde woning.

Bronnen:

- (1) Beschrijving van den Zw.Waard enz. door J.W. Regt. 1848.
- (2) Alg. Rijksarchief.
- (3) Dordt-eigen-aardig. J. Bouman
- (4) Gem.Archief Zwijndrecht.
- (5) Foto archief W. Stam
- (6) Met dank aan B. den Hollander.

A. van der Linden

Het door de gemeente Heusden geschonken schilderij

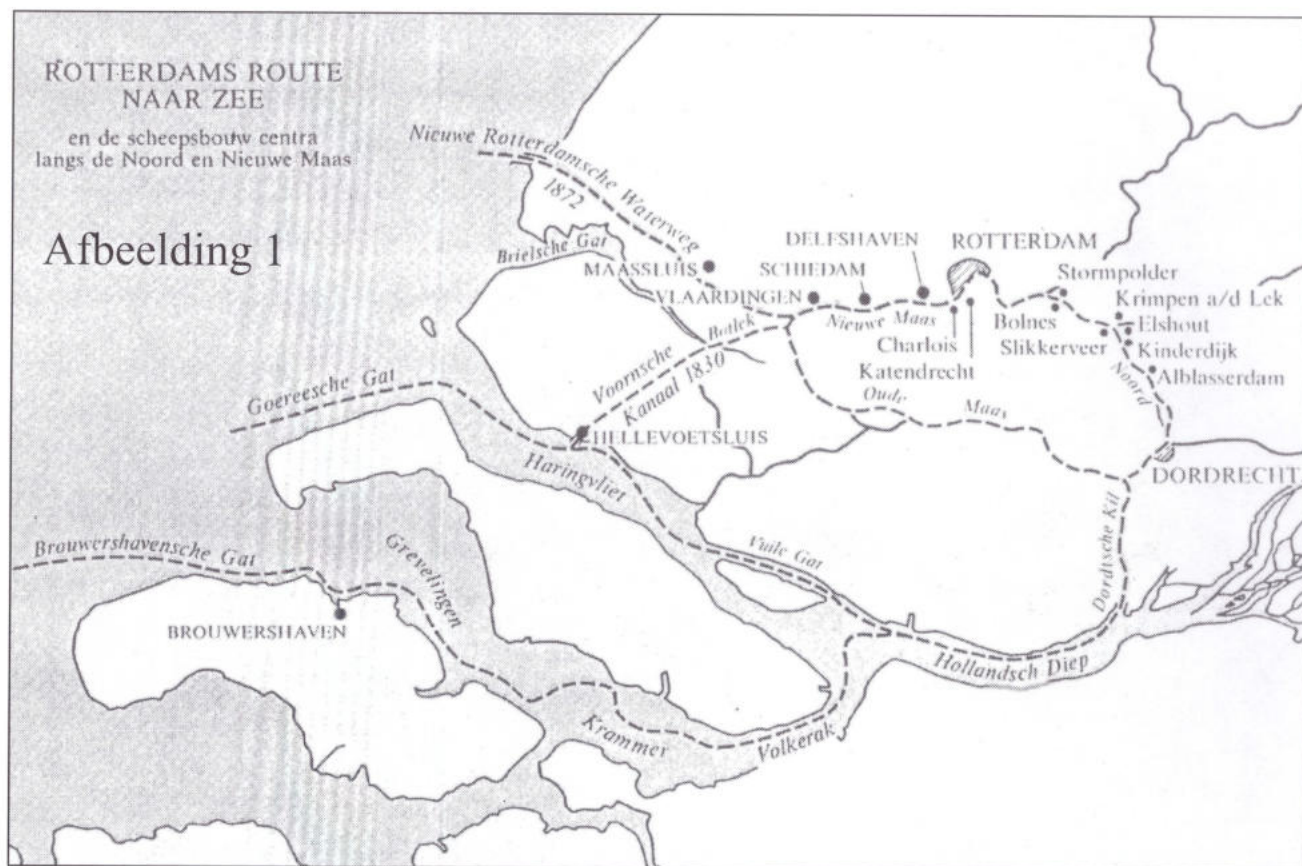
H.I.AMBACHT, ZWIJNDRECHT, GROOTE LINDT EN HEERJANSDAM

eens plaatsen aan de scheepvaartroute naar Indië en Amerika?

“Dames en Heren, welkom in het vaderland”, zo laat de schrijver van het boek “Een kwart eeuw tusschen de keerkringen”, de kapitein van het fregat 's-Gravenhage tegen zijn passagiers zeggen bij het aankomen op de rede van Brouwershaven, alwaar het schip voor anker ging in het jaar 1870.

Hoewel het schip, komende uit Indië, zijn bestemming Rotterdam nog niet had bereikt, gingen de passagiers toch van boord. Meestal werden zij door een stoombootje, gestuurd door de reder, opgehaald en naar Rotterdam gebracht. Soms werden de passagiers aan de wal gezet, reisden per rijtuig naar Zijpe, aanlegplaats van de stoombootdienst uit Middelburg, waarmede men doorreisde naar Rotterdam.

De lading van het zeeschip, in dit geval de 's-Gravenhage, werd gedeeltelijk overgeladen in kleine lichters om het schip minder diepgang te geven. Ook dan duurde het nog dagen eer Rotterdam werd bereikt! Wat was n.l. het geval?

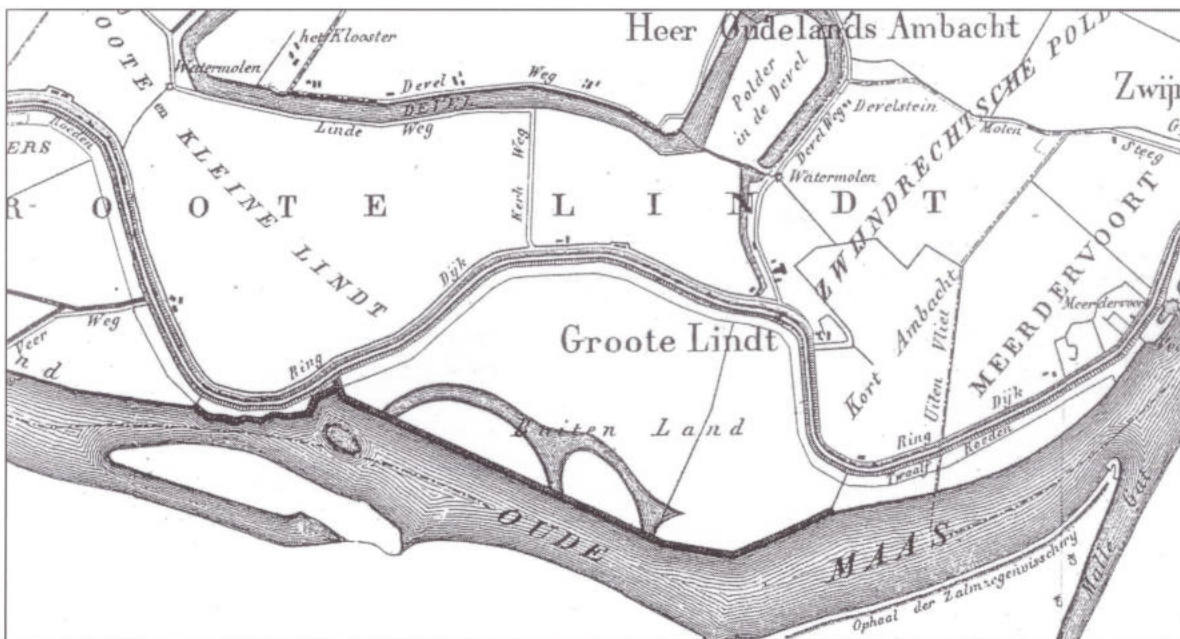

Tot 1740 kon men vanuit Rotterdam via de Brielse Maas, een brede stroom met daarin een langerekte plaat, waaruit later het eiland Rozenburg ontstond, de zee bereiken. Toen deze monding te ondiep werd, moest een schip een geweldige omweg maken via de Nieuwe en Oude Maas, de Dordtse Kil, het Hollands Diep, het Haringvliet en het Goereese Gat.

In 1830 kwam het Voornsekanaal gereed, grotendeels bekostigd door koning Willem I, en hiermede werd de weg verkort tot Nieuwe Maas en Voornsekanaal om het Goereese Gat te bereiken.

Door het bouwen van grotere schepen kon men niet meer door het kanaal en moest men de weg via Nieuwe Maas, de Noord en de Dordtse Kil kiezen.

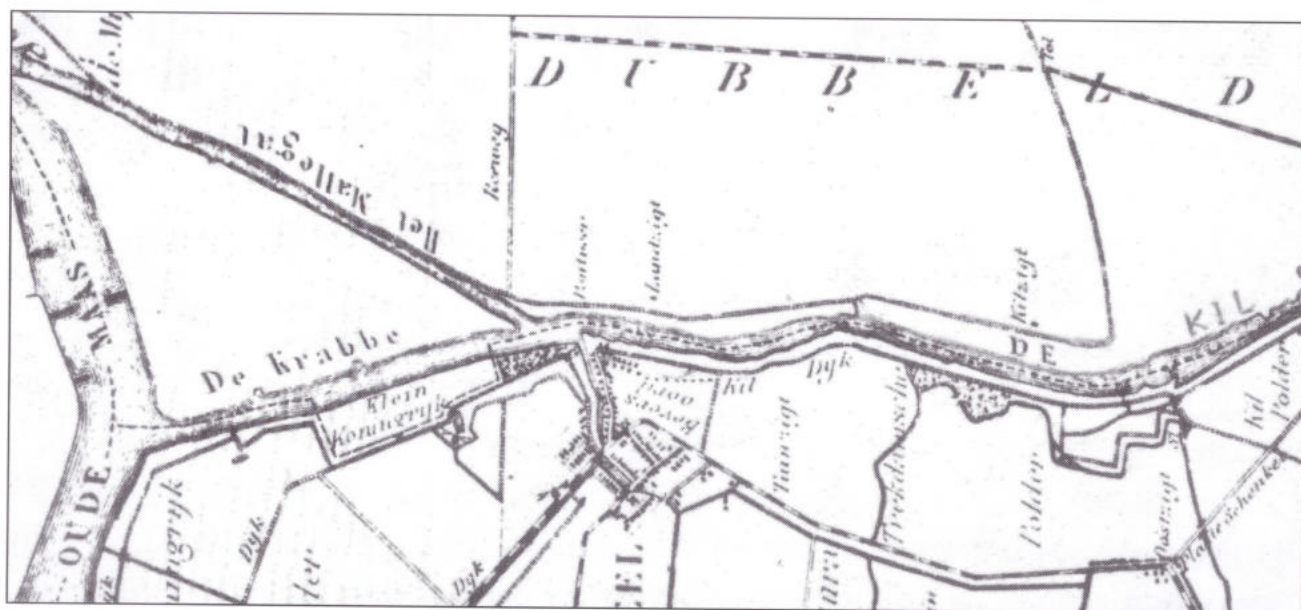
Toen in het Goereese Gat de banken groter werden, kwamen daar nog het Volkerak, de Krammer en de Grevelingen bij om het Brouwershavense Gat uit te kunnen varen.

Afbeelding 2

Kon men de ene reis de Lindt passeren door onder de Puttershoekse wal te blijven, de volgende reis lag de vaargeul mogelijk vlak langs de Lindtsedijk

Afbeelding 3 laat zien dat ook Het Mallegat, De Krabbe en De Kil voor de zeevaart niet geschikt waren. Men moest het er echter wel mee doen.

Afbeelding 3

Daar kwam bij dat er nauwelijks gezeild kon worden. Het schip dreef op de ebstroom mee, werd getrokken door paarden (gejaagd) of door roeiboten gesleept (geboegseerd). Ook voorthieuwen op een uitgebrachte lijn, vastgemaakt aan ankers die om en om door een sloep steeds weer een stukje verder werden uitgeworpen, waarna de lijn aan het anker door de bemanning aan boord van het schip met een kaapstander weer werd ingepalmd. Het duurde dagen. In de Oude Maas alleen al lagen vier hinderlijke ondiepten die men moest passeren: De Beer, de Lindt, de Kil en de Krap.

L. van Ollefen vermeldt in 1793 in zijn “Nederlandsche Stad en dorpsbeschrijvingen”: “’t Geen de ligging van de Lind meer aangenaam maakt, zijn de gevolgen van de droogte, ook de Lind genaamd, aldaar in de Maas gelegen, en welke gevolgen daarin bestaan, dat de schepen wegens te weinig waters, aldaar moesten ankeren, hetgeen somtijds een zeer aangenaam gezicht oplevert, alhoewel het als dan voor de schepelingen geen aangename omstandigheid zij”.

Ook J.W. Regt haalt dit feit in 1848 aan in zijn “Geschied- en aardrijkskundige beschrijving”. “In tijd van droogte lag men dagen, soms weken, te wachten. Gekscherend werd wel gezegd dat Brouwershaven halverwege Rotterdam en Batavia lag”.

Krap of Krapte was in die tijd een veel gebruikte term voor ondiepte. Maar hoewel het taalgebruik, gebezigd door de scheepsbemanning, hier beter niet vermeldt kan worden werd het bijbehorende gors toch Krabbegors genoemd en niet Duivelseiland, zoals zelfs Waterstaat ons wel eens wil doen geloven!

Het moet wel een prachtig gezicht zijn geweest om die grote schepen voorbij te zien gaan. In 1816 verscheen het eerste stoomschip in Nederland, de Engelse Defiance.

Toch had het passagierszeilschip Sara Lydia in 1840, geplaagd door ondiepte, ijsgang en ongunstige wind, maar met zes paarden door het Voornsekanaal getrokken en een sleepboot vanaf Hellevoetsluis, een maand nodig om Brouwershaven te bereiken.

Pas in 1872 kwam de Nieuwe Waterweg gereed en waren de problemen en omwegen opgelost. (Ontleend aan “Onze Havens”, J.Th. Balk).

Of de inwoners van de Groote Lindt veel bemerkten van de stremmingen op de rivier is niet bekend, maar soms ontkwam men er niet aan.

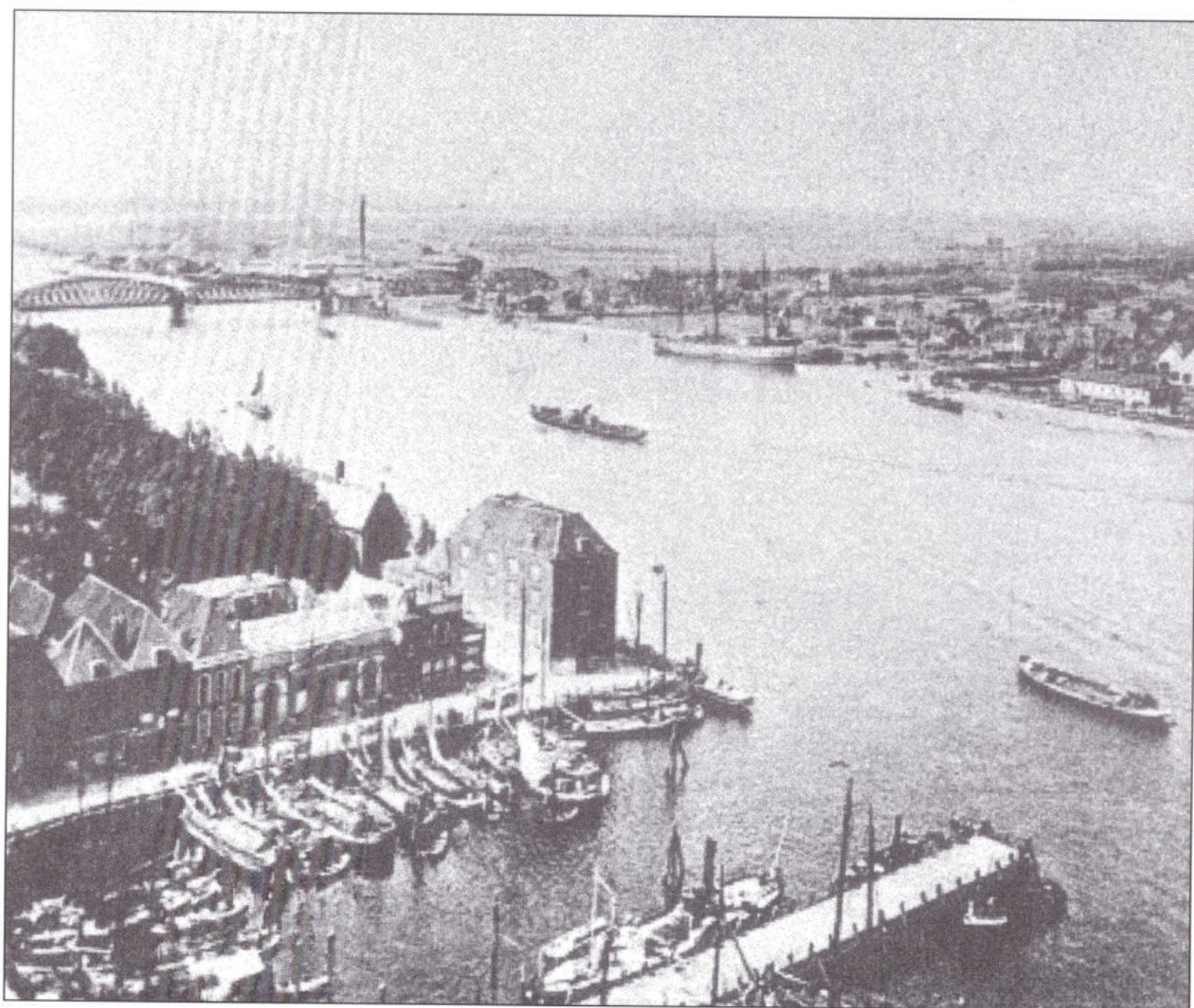
Doopboek Groote Lindt *13 juni 1753.*

Zyn in de Lindt twelingen gedoopt gen: Johan Hendrik en Johannes Gerardus. De Vader was Christiaan Tressenslegt, de Moeder Marija Barbara gekomen van Nassau Bransicht en vertrokken na Philadelphia, dit was bij gelegenheid dat dese gemelde moeder hier op een schip was in de kraam bevallen en van den Hervormden Godsdienst zijnde, en geen gelegentheid hadde om haare kinderen te laten doopen. Dit aan ons ministerie versogten: die ook alle nevens verscheijden getuijgen bij den doop in onse publike kerke present waren.

De Krabbe is later afgedamd en werd het Mallegat gegraven, in het verlengde van de Dordtse Kil. Hierdoor ontstond een sterke stroming die problemen gaf bij de veerpontverbinding 's-Gravendeel-Wieldrecht.

Het Mallegat is aan beide zijden afgedamd, de Krabbe is geschikt gemaakt als toegang van de Dordtse Zeehaven en de Dordtse Kil is aangesloten op de Oude Maas.

Een interessant gegeven is nog dat diverse schepen die deze route bevoeren, zijn gesloopt bij de sloperij van Sunderman aan de Ringdijk.

Gezicht op Zwijndrecht, gefotografeerd vanaf de Grote Kerk in ± 1900 . In het midden van de foto ligt een reeds onttakeld schip voor de wal bij de sloperij van de firma C.H. Sunderman.

A. van der Linden

HET EEN EN ANDER OVER KERFSTOKKEN

Herinnert u zich nog uit uw jeugd hoe Robinson Crusoe de tijd bijhield? Op zijn eenzaam eiland voorzag hij zich van een eind hout en maakte daar kerven in; één voor iedere dag van de week. Dat werd dus zijn kalender en daarmee greep de brave schipbreukeling terug, eigenlijk zonder het te weten, op een oneindig oud gebruik om de tijd bij te houden. Want ook de goden van het antieke Egypte bedienden zich letterlijk van de kerfstok.

Hun god van de wijsheid, Thot met de ibiskop, was de secretaris der goden en hield de tijd en daarmee de eeuwigheid bij op de nerf van een dadelblad, waarin hij kerven sneed. En die taak bezorgde hem de erenaam “berekenaar van de tijd”. (afb.1).

Een beetje minder lang geleden kwam er een mens (of misschien waren het er meer, want zulke uitvindingen hebben de eigenaardigheid op verschillende plaatsen tegelijk te worden bedacht) op het idee een stok in tweeën te breken als er met iemand een overeenkomst werd aangegaan. Ieder van de participanten kreeg een stuk en was de zaak voor elkaar, dan legde men de einden tegen elkaar om te zien of zij pasten. Zo ja, dan was alles oké.

Een nog slimmer iemand kwam weer later op de gedachte de twee systemen te combineren ter meerdere zekerheid. Kerven en twee halve stokken werd het parool en daarmee kwam er een einde aan de mogelijkheid van malversaties. De echte kerfstok was geboren en begon zijn zegetocht door tijd en wereld en hield dat vol - in Nederland althans - tot in 1937. (afb.2).

Een bakker op Ameland namelijk, en een collega in Oostburg in Zeeland, bleven tot in dat jaar de broden van hun klanten afturven op echte, onvervalste kerfstokken, die elk gemerkt waren met de namen of initialen van de klant.

Eén kerf met de ijzeren vijl betekende twee roggebroden van vijf pond elk. Kleinere eters deden het af met een kerf voor een brood van vijf of zelfs twee en half pond. In de herfst, als de boeren hun rogge kwamen inleveren, greep de bakker een schaaf, ging ermee over de kerven en men kon opnieuw beginnen.

Maar het waren niet alleen de broden die per kerfstok werden bijgehouden. In Monnikendam deed men het met de haringen, die in de Zuiderzee werden gevestigd. Eén kerf betekende 200 haringen en dat noemde men een tal. En een kruisje waren er 10.000, dat wil zeggen 50 tal. Wie een kruisje kreeg, had een last haringen gevangen.

Ook de belastingen vonden de kerfstok een mooie uitvinding en een simpele boekhouding. Bij de gerechtstukken (!) van het Rijksarchief van Arnhem kwam een zogenaamde “contrastock” voor de dag. Dit belangrijke houten document werd gebruikt op het goed Henninck in Lichtenvoorde, waar de proost van het kapittel kanunniken het gebruikte om bij het innen der cijzen de bijdragen in de gaten te houden.

Ook in Engeland hield men er speciale kerfstokken op na om de belastingen te betalen. Tot 1826 was de kerfstok een wettige kwitantie voor betaalde belastingen. Wel bracht dat zijn speciale moeilijkheden met zich mee. De doorsnee betaler kon het wel af met een kerfstok van - officieel! - 22.5 centimeter lang. Maar er waren ook dusdanig ingewikkelde belastingen dat men het met die kleintjes niet af kon. Dan gebruikte men kerfstokken met een lengte van 2.25 meter!

Die Engelse kerfstokken waren uiteindelijk verantwoordelijk voor een verschrikkelijke ramp.

Omdat men er zich sinds de duistere middeleeuwen van bediend had waren er tenslotte zo ontzaglijk veel, dat men tenslotte niet meer wist waar al die kisten vol houten latten te bergen. (afb.3).

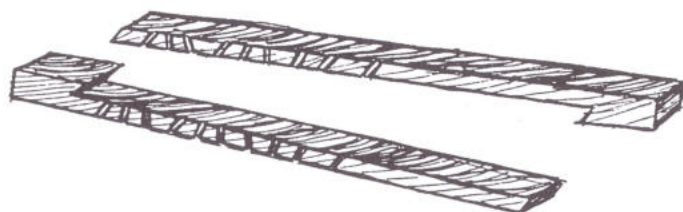
afb. 1

afb. 2

In 1834 besloot men in het kader der herstructuering - jawel, daar leden ze toen ook al aan! - kort en goed en op economisch verantwoorde wijze de kerfstokken mitsgaders hun kisten op te ruimen. Ze verdwenen in de reusachtige kachels waarmee het House of Lords werd warm gestookt.

Daar gingen dus al die kostbare oude houten documenten, maar daar gingen ook de Houses of Parliament, want die vlogen in brand doordat men wat al te driftig stookte.

afb. 3

En ware het niet dat er in 1900 toevallig een kist met 1300 kerfstokken uit de 13e eeuw werd gevonden, dan zaten de Engelse historici nu nog te kermen!
Bron niet bekend.

Gezicht op Dordrecht bij ijsgang 1897.

Willy Sluiter (1873-1949).

Colofon

“Swindregt Were”, een naam die naast “Swijndregt Were” al vroeg gebruikt wordt voor de Zwijndrechtse Waard, is het periodiek van het Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht en de Historische Vereniging Zwijndrecht.

Het blad verschijnt twee tot drie keer per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Redactie H.-I.-Ambacht:
C. Lagendijk
J. Smit

Redactie Zwijndrecht:
drs. C.R.van den Berg
mw. E.Dreesens-van der Linden
A. van der Linden
K. Popijus

Redactie-adres voor H.-I.-Ambacht:

Weteringsingel 118B

3342 AL H.-I.-Ambacht

tel: 078-6813965

(tevens adres secretariaat

Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht).

Redactie-adres voor Zwijndrecht:

Prins Bernhardstraat 30

3331 BR Zwijndrecht

tel: 078-6194677

(tevens adres secretariaat Historische Vereniging Zwijndrecht).

Druk: Pro Patria Zwijndrecht

De verkoopprijs voor losse nummers: f 4,75

ISBN 90-

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen.

